

Jón Þór Einarsson.

200 ÁRA AFMÆLI

1819-2019

Landsbókasafn Íslands
Háskólabókasafn

Pilturinn

Jón Árnason fæddist á Hofi á Skagaströnd í Austur-Húnavatnssýslu 17. ágúst 1819. Foreldrar hans voru séra Árni Illugason og þriðja kona hans, Steinunn Ólafsdóttir. Jón átti tvö hálsystkin samfeðra, Þórð og Ingibjörgu, og einn yngri albróður, Ólaf, sem dó ungur. Árni, faðir Jóns, lést þegar Jón var á sjöunda ári. Eftir það bjó Steinunn á Syðri-Ey og Auðkúlu í Austur-Húnavatnssýslu.

„Fyrsta veturinn minn í skóla fór eg oftar á fætur kl. 4–5 á morgnana til þess að geta fylgzt með í námsgreinunum, og varð eg þá eins og aðrir, sem fóru á fætur og vildu lesa fyrir klukkan 7, að kaupa mér ljós á eigin kostnað. Um haustið, er eg kom, settist eg neðstur í neðri bekk, við miðsvetrarpróf hækkaði eg dálítið, en úr því fyrsti veturinn leið, fór að greiðast úr fyrir mér, svo eg gat fylgzt með þeim, sem voru í fullu meðallagi.“

Jón ólst upp hjá móður sinni sem kenndi honum að lesa og nokkurn hlut af barnalærdómnum en á ellefta ári var hann sendur til séra Magnúsar Árnasonar í Steinnesi til að læra kverið til enda og skrifa og reikna. Var hann hjá honum í þrjú ár en fór svo aftur til móður sinnar. Ári síðar fór hann til Þórðar, bróður síns, sem þá bjó að Skarði í Landi, og var hjá honum í þrjú ár. Stundaði hann nám hjá prestinum í Odda hálfan vetur þegar hann var á Skarði.

Jón gekk í ýmis verk á bæjunum og sinni jafnframt sjómennsku á unglingsaldri. Hann þótti vinnusamur og lagði oft hart að sér.

Árið 1837 fékk Jón styrk til náms í Bessastaðaskóla. Námið reyndist honum strembið fyrst um sinn þar sem hann hafði litla skólagöngu að baki. Hann lagði því mikið á sig og með dugnaði náði hann að útskrifast meðal þeirra efstu árið 1843.

Þegar Jón útskrifaðist frá Bessastaðaskóla hlaut hann eftirfarandi vottorð frá lektor skólans:

„En með því að hann hafði að eins numið frumfræði vísindanna, mátti eigi annað vera, en að hann í fyrstu settist neðstur. En smám saman tók hann sér svo fram, að mjög fáir urðu honum fremri, því að bæði var hann mjög iðinn og elskur að náminu, enda hafði hann farsæla dómgreind og trútt minni; varð honum af þessum sökum svo vel ágengt, að hann að sameiginlegu vitni prófdómenda var útskrifaður með lofi.“

Hofskirkja er meðal elstu húsa í Austur-Húnavatnssýslu, byggð árið 1870. Teikning: Jón Helgason, 1925.

Teikning af Jóni Árnasyni, líklega eftir Sigurð málara Guðmundsson, um 1860.

Fjölskyldumaðurinn

Í ágúst 1866 giftist Jón Katrínu Þorvaldsdóttur Sívertsen, Jón var þá 47 ára en Katrín tíu árum yngri. Strax um haustið fluttist til hinna nýgiftu hjóna systursonur Katrínar, Þorvaldur Thoroddsen, þá ellefu ára gamall. Þorvaldur ber þeim hjónum vel söguna og skrifar í *Minningabók* sína: „... átti eg þeim mikið upp að unna, sem eg aldrei get fullþakkað, beztu foreldrar hefðu ekki getað verið mjer betri.“

Í júlí 1868, eignuðust Jón og Katrín son, sem einnig fékk nafnið Þorvaldur. Þorvaldur þótti afar efnilegur námsmaður og einnig var hann góður söngmaður og spilaði á píanó en tónlist var í hávegum höfð á heimilinu. Þorvaldur var í 4. bekk Lærða skólans þegar hann lést um haustið 1883, aðeins 15 ára gamall.

Heimili Jóns og Katrínar var hið mesta rausnarheimili og gestrisnin framúrskarandi. Jón var fjárhaldsmaður margra skólapilta auk þess sem margir drengjanna voru í kosti á heimili þeirra hjóna og nutu umhyggju þeirra ásamt fleiri börnum sem þau tóku í fóstur til styttri eða lengri tíma.

Ævilok

Jón veiktist alvarlega af taugaveiki árið 1862 og var honum vart hugað líf um tíma. Veikindi settu mark sitt á Jón æ síðan og fylgdi hann ströngu mataræði að læknisráði og fór daglega í langa göngutúra. Jón var heilsuveill síðustu árin og sjónin fór svo mjög þverrandi að hann varð nærri blindur. Eftir andlát Þorvaldar, sonar hans, mun hann ekki hafa á heilum sér tekið. Jón lést 4. september 1888.

Jón Árnason og Katrín Þorvaldsdóttir Sívertsen.

Þorvaldur Jónsson.

Katrín Þorvaldsdóttir

Katrín Þorvaldsdóttir Sívertsen fæddist 3. apríl 1829 og var dóttir hjónanna Þorvalds Sívertsen og Ragnhildar Skúladóttur í Hrapsey á Breiðafirði. Árið 1848 giftist hún Lárusi M. Sigmundssyni Johnsen presti í Holti í Öfundarfirði en þau fluttust árið 1854 að Dagverðarnesi á Skarðsströnd. Lárus drukknaði árið 1859 og eftir það bjó Katrín í Flatey hjá vinkonu sinni þar til hún giftist Jóni og fluttist til Reykjavíkur.

Katrín Þorvaldsdóttir með Þorvaldi, syni þeirra Jóns.

Þorvaldur Thoroddsen, fóstursonur Katrínar, segir í *Minningabók* sinni að hún hafi verið „... hin mesta merkiskona, gáfuð og vel að sjer til munns og handa.“ Hún var vel menntuð og hafði mikinn áhuga á lands- og heims-málum og tók meðal annars þátt í stofnun Hins íslenska kvenfélags í árs-byrjun 1894. Katrín lést 23. desember 1895.

Þjóðsagnasafnarinn

Jón Árnason.

Jón Árnason og Magnús Grímsson prestur á Mosfelli hófu að safna þjóðsögum og ævintýrum árið 1845 með þjóðsagnasafn Grimm bræðra sem fyrirmynd. Árið 1852 gáfu þeir út *Íslensk ævintýri* með úrvali úr safninu. Magnús lifði ekki að sjá frekari afrakstur vinnu sinnar þar sem hann lést árið 1860, aðeins 35 ára að aldri. Þrátt fyrir fjárskort og annir vegna annarra starfa hélt Jón söfnuninni áfram með hvatningu frá vini sínum, þýska lagaprófessornum Konrad Maurer.

Þjóðsögur Jóns Árnasonar eru varðveittar í 23 handritum í handritasafni Landsbókasafns Íslands – Háskólabókasafns, Lbs 414–425 8vo og Lbs 528–538 4to.

Stórvirkid *Íslenskar þjóðsögur og ævintýri* kom út í tveimur bindum á árunum 1862–1864 og var mikil ánægja með útgáfuna, bæði hér heima og erlendis, því nú voru í fyrsta sinn aðgengilegar á prenti alþýðlegar sögur alls staðar að af landinu. Við söfnunina bjó Jón vel að góðum tengslum við fjölda manna, enda var hann hvers manns hugljúfi og gaf sér oft tíma til að spjalla við fólk. Góð kynni hans af skólapiltum frá árunum við Lærða skólann voru jafnframt dýrmæt og margir þeirra urðu hjálparmenn hans við þjóðsagnasöfnun og mynduðu ásamt öðrum ómetanlegt tengslanet sem náði yfir landið þvert og endilangt.

Jón og fjölmargir samferðamenn hans lögðu mikla vinnu í að safna og gefa út sögurnar. Sumar sögurnar skrásetti Jón sjálfur eftir munnlegum heimildum en aðrar sögur fékk hann sendar. Hann skrifaði fólk um allt land og lét fylgja með lista yfir það sem hann vildi helst að væri safnað.

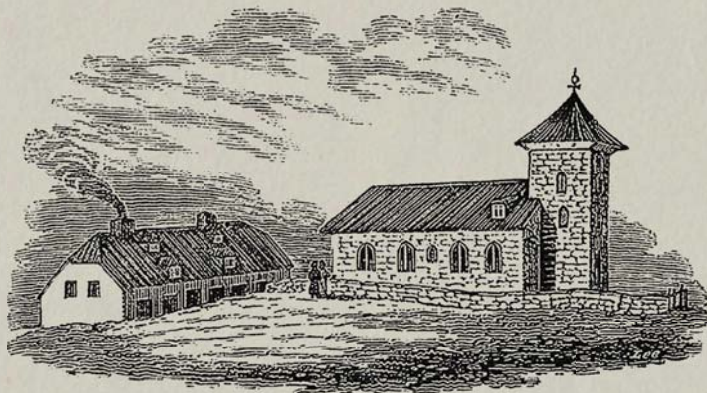
Bak við þetta viðamikla starf liggja fjölmörg handrit, ólík að stærð og gerð, bréf, minnismiðar og vinnugögn sem varðveitt eru í Landsbókasafni Íslands – Háskólabókasafni.

Þjóðsögur Jóns hafa verið þjóðareign í rúm 150 ár og eru orðin órjúfanlegur hluti íslenskrar þjóðmenningar. Úr þjóðsögnum hafa spruttu ýmsir þjóðlegir siðir eins og álfabrennur og þorablót auk fjölda leikrita og margir listamenn hafa leitað í þennan ómetanlega arf íslenskrar alþýðu. Flestir, ef ekki allir, Íslendingar hafa heyrt og kunna að fara með einhverjar þjóðsögur sem hafa lifað meðal þjóðarinnar í aldanna rás.

Íslenskar þjóðsögur og ævintýri. Safnað hefur Jón Árnason. Titillíða fyrra bindis (Leipzig, 1862).

Kennarinn

Bessastaðir 1834.

Síðasta veturinn sem Jón stundaði nám við Bessastaðaskóla, 1842–1843, réð Sveinbjörn Egilsson, þáverandi kennari við skólann, hann sem heimiliskennara. Sveinbjörn bjó þá á Eyvindarstöðum á Álftanesi en þegar skólinn var fluttur til Reykjavíkur 1846 fluttist Jón með fjölskyldunni þangað. Sveinbjörn lést árið 1852 en eftir það var Jón áfram hjá Helgu Benediktsdóttur Gröndal, ekkju Sveinbjarnar, fram að láti hennar árið 1855.

Jón kenndi börnum Sveinbjarnar og Helgu en einnig öðrum börnum sem þar dvöldu, bæði almenn fræði auk þess að kenna piltum undir skóla. Auk þess aðstoðaði Jón Sveinbjörn við ritstörf á ýmsa vegu.

Um ár sín hjá Sveinbirni sagði Jón:

„Af Egilsen lærði eg svo margfalt meira en eg hafði lært í skóla áður, og var það á við mikil laun. Einkum fékk eg bæði miklu betri þekkingu og interesse fyrir íslenzka málinu en áður.“

Góður vinskapur var á milli Jóns og heimilisfólksins, eins og fram kemur í *Dægradvöl*, endurminningum Benedikts Gröndals, sonar Sveinbjarnar og Helgu:

„Jón Árnason útskrifaðist um þetta leyti og fór þá til foreldra minna og varð ráðamaður hjá þeim upp frá því; hann var hjá foreldrum mínum til dauðadags þeirra og var hinn tryggasti og ósérplægnaasti vinur þeirra og allra okkar systkina.“

Jón var einnig stundakennari í Lærða skólanum 1849–1852 og 1854–1855 þar sem hann kenndi íslensku, dönsku, grísku og sögu.

Teikning eftir Benedikt Gröndal af Eyvindarstöðum frá 1840.

Landsbókavörðurinn

Árið 1848 var Jón ráðinn bókavörður við Stíftsbókasafnið, er síðar var nefnt Landsbókasafn, og gegndi þeirri stöðu samhliða öðrum störfum þar til hann fór á eftirlaun árið 1887. Hann var fyrsti starfsmaður safnsins, en áður hafði stjórnarnefnd safnsins sinnt því í hjáverkum.

Safnið var formlega sett á fót árið 1818 og opnað til notkunar árið 1825. Það var til húsa á Dómkirkjuloftinu allt fram til 1881 þegar það fluttist í Alþingishúsið. Á Dómkirkjuloftinu deildi safnið húsnæði með Forngripasafninu sem var stofnað árið 1863, en Jón hafði einnig umsjón með því ásamt Sigurði Guðmundssyni málara.

Aðstaða safnsins var heldur bágborin á Dómkirkjuloftinu og kvartaði Jón árum saman yfir því og öðru í bréfum til stjórnarnefndar safnsins. Þrátt fyrir erfiðar aðstæður tókst Jóni að koma góðu skipulagi á safnið og árið 1881 áætlaði hann að safnkosturinn væri um 13 þúsund bindi.

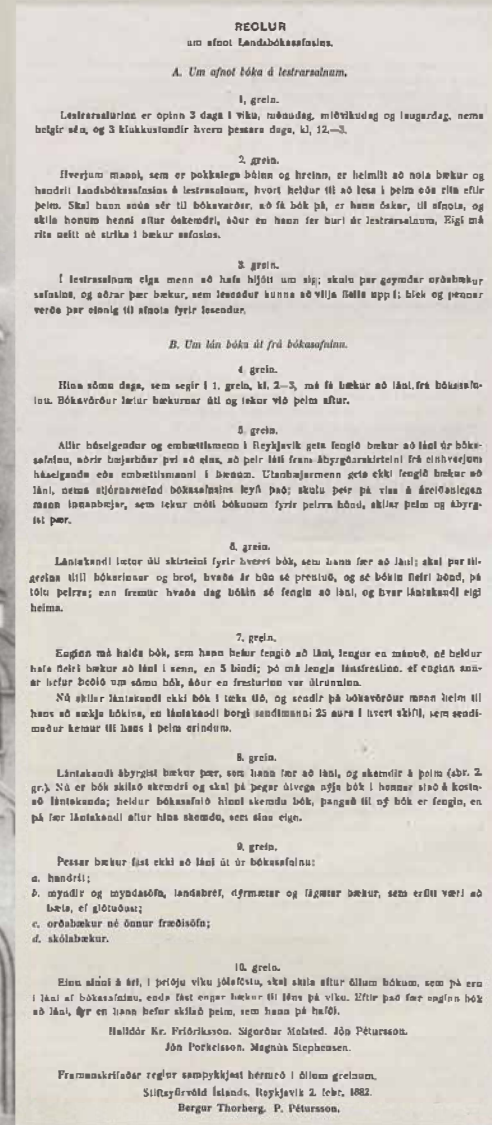
Jón sinnti hvers kyns störfum á safninu, enda var hann eini starfsmaður þess fram til 1882 en naut þó aðstoðar Páls Pálssonar stúdents um skeið. Safnið var opið tvisvar í viku, í hádeginu á laugardögum og miðvikudögum, og sinnti Jón þá útlánum en einnig röðun, þrifum og öðru. Opnunartíminn var þó lengdur eftir flutning safnsins í Alþingishúsið 1881. Þá tók Jón á móti bóka-gjöfum, þar á meðal frá útlöndum, en margar stofnanir og einstaklingar sendu safninu rit, sérstaklega í tilefni af 1000 ára afmæli Íslandsbyggðar árið 1874. Jón hugaði einnig að bættri stöðu safnsins, bæði hvað varðar safnkost og húsbúnað en bókaskráning var umfangsmesti hluti starfsins. Hvatti hann landsmenn til að efla veg safnsins í blaðagreinum og bréfaskeiptum. Eftir Jón liggja tvær prentaðar skrár (1874), ein skrá í handriti (1849) og fjölmargar ritaukaskrár að auki í skjalasafni safnsins.

Jón Árnason.

„Eg er nú að taka mig til að skrifa hér í blöðunum um Stíftsbókasafnið. Ef sagan er sögð, eins og hún er, verður hún ljót; eg vildi gjarnan ekki þurfa að gera það, en einhver verður að verða fyrir skarnverkunum, og einginn er því kunnugri en eg, hvað geingjó hefir síðan eg varð bókavörður og hvað hér er áfátt, fyrirkomulagið á stjórn þess er eptir minni tilfinningu hreinasta absurdum. Eg veit reyndar, að eg kem því aldrei fram, sem eg vil og vil einungis, en það er, að eg gæti fengið þá stöðu við bókasafnið hér, að eg gæti lifað af henni, án þess að þurfa eða verða að hafa aðra stöðu, svo að eg gæti og mætti hugsa um það eitt, því þar er margt að gera enn ...“

Jón Árnason, *Um Stíftsbókasafnið í Reykjavík* (Reykjavík, 1862).

REGLUR

um efnt Landsbókasafninu.

A. Um opnt bóka á lestraralunum.

1. grein.

Lestraralunin er opnt 3 daga í viku, mánudag, miðvikudag og laugardag, nema helgri eða, og 3 klukkustundir hvers þessara dags, kl. 12.—3.

2. grein.

Hverjum maoni, sem er þökkvegi bólin og hreinn, er heimilt að nota bækur og handrit landsbókasafnsins á lestraralunum, hvort heldur til að lesa í þeim eða rita eftir þeim. Skil þann sömu sér til bókavörðs, að fá bók þá, er hann óskar, til efnis, og skila honum henni eftir óskemmti, áður en hann fer burt frá lestraralunum, sigi má rita métt að skrifa í bækur nafn sín.

3. grein.

Í lestraralunum eiga menn að hafa hljóti um sig; skulu þar geymdar orðabækur safninn, og eðrar þær bækur, sem lestandur sunna að vilja hafa upp; bæk og þessar verða þar eðng til efnis fyrir lestandur.

B. Um lán bóka út frá bókasafninu.

4. grein.

Hinn sömu dag, sem segir í 1. grein, kl. 2.—3, má fá bækur að lán frá bókasafninu. Bókavörður leir bókurnar út og tekur við þeim aftur.

5. grein.

Allir bóseigendur og embættismenn í Reykjavík geta fengið bækur að lán út bókasafninu, aðrir bækur þær að eina, að þeir láti frama ábyrgðarkræfni frá einhverjum hádegis eða embættismanni í bænum. Utanbajarismenn geta ekki fengið bækur að lán, nema stjórnarnefnd bókasafnsins leyri það; skulu þær þá vís á áreiðulegan mann íbúnaþegar, sem tekur móti bókunum fyrir þeirra hönd, skilar þeim og ábyrgði þær.

6. grein.

Lánstændi leitar út skirteini fyrir hverri bók, sem lann fer að lán; skil þar tilgreina til bóksteinar og brot, hvaða ár bók sé prenuð, og að bókin hafi hönd, þá lölu þetta; enn fremur hvaða dag bókin sé fengið að lán, og hvar lánstændi eigi heima.

7. grein.

Enginn má halda bók, sem hann hefur fengið að lán, lengur en mánuð, né heldur hafa hafi bækur að lán í sena, en 3 bindi; þó má lengja hástafinn. Ef enginn annar hefur þótt um sömu bók, áður en frestarinn var úrrunninn.

Nú skilar lánstændi ekki bók í teka ús, og sendir þá bókavörður mætt heim til hans að skila bókina, en lánstændi borgi sendimanni 25 aura í hvert skili, sem sendimundur kemur til hans í þeim orindum.

8. grein.

Lánstændi ábyrgist bækur þær, sem lann fer að lán, og skemdir á þeim (skr. 2. gr.) Nú er bók skilað skemmti og skal þá þegar óvega sjá bók í þannar síðu á kostnað lánstændis; heldur bókasafnið hinni skemmti bók, þangað til of bók er fengið, en þá fer lánstændi aftur hins skemmti, eða sína eiga.

9. grein.

Þessar bækur fast ekki að lán út frá bókasafninu:
a. handrit;
b. myndir og myndasöfn, landsbréf, djörmætar og fagmar bækur, söta eða veri að baki, ef glötuðar;
c. orðabækur né önnur fræðisöfn;
d. skólabækur.

10. grein.

Einn máni á hvi, í þeirri viku jólafría, skal skila eftir öllum bókum, sem þá eru í lán frá bókasafninu, eða þær engar bækur til hvers þá viku. Eftir það fer enginn bók að lán, þyr en lann hefur skilað þeim, sem hann þá hafi.

Hjaldr Kr. Friðriksson. Sigurður Melsted. Jón Þorleiksson.
Jón Þorleiksson. Magnús Stephensen.

Fræmmastefiðar reglur samþykktar hémur í öllum greinum.
Stíftsvörðinn Íslands. Reykjavík 2. febr. 1862.
Bergur Thorberg. P. Pétursson.

Umsjónarmaðurinn

Sumarið 1867 tók Jón við starfi umsjónarmanns Lærða skólans í Reykjavík og flutti yfir Lækjargötuna, úr Biskupsbústaðnum yfir í Skólahúsið. Starf umsjónarmanns skólans var umfangsmikið. Allt utanumhald, svo sem fjármálastjórn og rekstur skólans, var á hans höndum auk þess sem hann hafði umsjón með þeim nemendum sem bjuggu í skólanum og var fjárhaldsmaður margra þeirra. Hann veitti nemendum stuðning og ávann sér traust þeirra og virðing.

Vinnudagur Jóns var langur, hann hófst klukkan sjö að morgni þegar Jón tók manntal við skólaklukkuna og lauk seint á kvöldin þegar hann lét skólapilta lesa saman í Langaloftinu þar sem þeir sváfu. Þorvaldur Thoroddsen, fóstursonur Jóns og nemandi í skólanum, lýsti þeim stundum á þennan hátt:

Á kvöldin frá því kveikt var í loftinu þangað til slókt var, ljét Jón Árnason lesa hátt, vanalega Íslendingasögur í Langaloftinu, en gekk sjálfur um gólf með umsjónarmann loftsins og hlustaði á, tók stundum fram í, útskýrði, bætti við, eða ljét hrjóta nokkur gamanyrði, enda var hann manna kýmnastru, hnyttinn og fyndinn í orðum. Þessi lestur var mjög vel fallinn til þess að halda reglu, meðan menn voru að hátt.

Jón hafði tvö herbergi til íbúðar í skólanum, annað notaði hann sem skrifstofu og hitt sem svefnherbergi. Bækur sínar hafði hann í kompu á lofti skólahússins.

Hann gegndi starfinu til ársins 1879, er það var lagt niður í sparnaðarskyni og kennurum skólans falið að sinna starfi umsjónarmanns án þess að greitt væri sérstaklega fyrir það. Ekki voru allir sáttir um þessa ákvörðun Alþingis og fannst illa vegið að Jóni fyrir allt hans góða og óeingingjarna starf.

Hið viðamikla starf umsjónarmanns hefur án efa verið strembið og Jón var ávallt á höttunum eftir nýju starfi. Í janúarbyrjun 1868 skrifar hann í bréfi til vinar:

„Ekki hefi eg haft neinn annan hag á þeim skiptum, en að eg þarf ekki að sitja eins fastur og bundinn við sífeldar skriptir, eins og áður, og að eg er laus við húsaleigu, þar sem ég bý í skólanum ... bæði Rector og lærisveinar skólans hafa verið mér mikið góðir. Þó liggur ærin ábyrgð á mér, að því leyti sem síðferði pílta snertir, en það er sá kafli stöðu minnar sem mest er aðgæzluverður. Ef eg ekki get feingið mér aðra stöðu hentugri erlendis, sem eg gjöri mér alt far um, án þess að flana að því fyrirhyggjulaust og ráðlauslega ... - því hér er mér ekki til neins að vera - býst eg við, að eg lafi við þetta starf framvegis ...“

Lærði skólinn í lok 19. aldar. Ljósmynd: Worm-Petersen.

— Hæðrýgðandi viðskissingsbréfi til herra bókasafns Jóns Árnasonar var sá að með pósthálfinu sent til hringingar í „Þjóðinni“.

Hæðrýgð! Herra!

Þegar vör skólinn við Reykjavíkur lærða skóla, var það vísing okk var áður, sem hér ritum niður var umfalið, að þar, herra Jón. Á vör áður, umsjónarmaður vör, notað sem lengi og hert vör að starf þar í skólanum þar. Það kom me þvi mjög ástund, er vör hertinn að þar vör vörð komit frá umsjón skólans, og þessum vör það alla skortu la fyrir skóla vör og hertinn — og sem það hertinn hertinn.

Þegar vör að hertinn til skólanum vör og minninn þar, hertinn vör og hertinn þar gestuð skóla þar, og hertinn þar með skrifstofu minni og hertinn hertinn þar hertinn og átt vör skólanum. Þá gættum vör eigi hertinn þar að hertinn þar í hertinn þar hertinn vör fyrir skóla þar hertinn, sem vör vörum saman í skólanum. Og eins og vör vörum að hertinn hertinn minni minni þar sem vör hertinn, eins gættum vör með hertinn sagt þar, að átt af hertinn vör me hertinn hertinn hertinn minni minni þar með hertinn þar hertinn þar skólanum hertinn.

Hæðrýgð! Herra!

Vör áður þar og hertinn þar hertinn og hertinn hertinn hertinn, og að þar ein þá hertinn hertinn vör hertinn hertinn, vör gættum og hertinn eins og þar hertinn hertinn hertinn. Kaupmannahöfn í september 1879.

Vör hertinn:

Gudmundur Þorláksson,	Þorbaldur Hjarsson,
stad. meq.	gættinn hertinn.
Jón Þorláksson,	Gustaf Pálsson,
stad. hertinn.	stad. hertinn.
Gættinn hertinn hertinn,	Hallgrímur Þorláksson,
hertinn hertinn.	stad. hertinn.
Páll Þorláksson,	Ólafur Haldórsson,
stad. hertinn.	stad. hertinn.
Jóhannes Þorláksson,	Þorbaldur Þorláksson,
stad. hertinn.	stad. hertinn.
Sigurður Þorláksson,	Níels M. Lambertson,
stad. hertinn.	stad. hertinn.
Sigurður Ólafsson,	Jón Jónsson,
hertinn hertinn.	stad. hertinn.
Ólafur Jónsson,	Bertel E. G. Þorláksson,
stad. hertinn.	stad. hertinn.

Jón Árnason, *Registur yfir bókasafn Hns lærða skóla í Reykjavík* (Reykjavík, 1862).

Við starfslok Jóns í Lærða skólanum sendu 20 íslenskir námsmenn í Kaupmannahöfn Jóni fallett ávarp í virðingar- og þakklætisskyni sem birt var í blaðinu *Þjóðólfri* í október 1879.

Biskupsritarinn

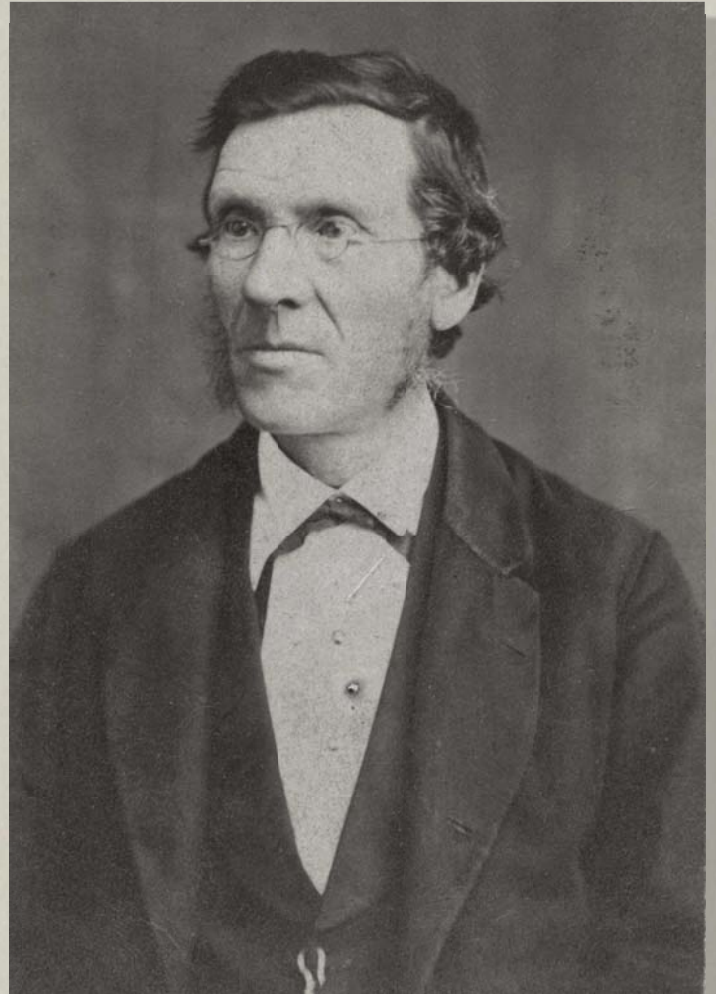
Sumarið 1856 var Jón ráðinn skrifari Helga Thordersens biskups. Biskupssetrið var þá nýflutt úr Laugarnesi að Lækjargötu 4 og þar sat Jón við skrifstofustörf frá 9–2 og 4–7 á daginn.

Eftir nokkur ár í starfi, árið 1865, stóð Jón fyrir því að biskup sendi bréf til allra presta og prófesta landsins með beiðni um að gera skrá yfir allar íslenskar bækur prentaðar fyrir 1816 sem til voru í sóknum þeirra.

Margir prestar og prófastar svöruðu kallinu og eru skrárnar varðveittar í handritasafni Landsbókasafns Íslands – Háskólabókasafns undir safnmarkinu Lbs 611–614 4to.

Skráningin gaf Jóni afar gott yfirlit yfir bókaeign landsmanna, meðal annars yfir fágætar bækur og hvar þær væri að finna, og um íslenska bóksögu. Með þessa vitneskju var Jóni síðan hægara um vik að koma höndum yfir fjölda fágætra bóka sem urðu smám saman hluti af miklu og merkilegu bókasafni hans.

Jón starfaði fyrir tvo biskupa, lengst af fyrir Helga Thordersen en síðan Pétur Pétursson í eitt ár eftir að hann var skipaður í embætti árið 1866. Jón hafði hugsað sér til hreyfings um tíma og leitað eftir nýju starfi bæði hér heima og erlendis. Árið 1867 var hann svo ráðinn umsjónarmaður Lærða skólans og sagði þá skilið við biskupsritarastarfið.

Jón Árnason.

Þann 27. október 1866 skrifar Jón í bréfi til vinar síns Konrads Maurers:

„Þó eg sé nú vel frískur, sem stendur, óttast eg fyrir, þegar eg eldist, að eg haldi ekki út þessi skrifstofustörf, og því vildi eg nú gjarnan fá breytingu á stöðu minni, þar sem eg gæti haft meiri hreifingu en eg hefi nú, en slík staða er nú

ekki auðfeingin, úr því eg hefi ekki fundið hjá mér köllun til að sækja um braud og verða prestur. Hér á landi ekki heldur um neitt að velja, því hér er ekki svo varið neinu, að maður [geti] feingið neitt að gjöra fyrir vissa borgun, sem maður geti reitt sig á, því lífið hér er svo fábreytilegt og nauðsynjarnar svo fáar, fyrir utan þá einu, að geta með kvöl og mæðu framdregið lífið.“